

IMPORTANȚA INTELIGENȚEI EMOȚIONALE ÎN ADAPTAREA SCOLARĂ A COPILULUI CU CES

*Miluta Ursu, drd.
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

THE IMPORTANCE OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN THE SCHOOL ADAPTATION OF THE CHILD WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

*Miluța Ursu, PhD student,
“Ion Creanga” State Pedagogical University of Chișinău
ORCID:0000-0002-6473-9176
ursu_miluta@yahoo.com*

CZU: 376:159.942

DOI: 10.46727/c.v1.24-25-03-2023.p241-245

Abstract. Emotional intelligence: man's ability to motivate himself and persevere in the face of frustrations; to control one's impulses and delay gratification; to regulate his moods and prevent troubles from clouding his thinking; to be persistent and to hope. To cope with emotional stress we need to develop our emotional skills. Modern life today has created emotional challenges that are increasingly difficult to manage. Due to the general development of the child, the diversification of relations with the environment, his inner life supports new psychic dimensions. The child possesses a diversity of emotions and feelings, the progressive manifestation of which is largely due to the transition from the plan of the restricted group of the family to the collectivity. The child's mental reactions to everything that is new in his life also implies emotional involvement, which manifests itself through different reactions at different times. The ambiguity of situations causes him anxiety, which explains the rapid transition from one affective state to another. Affective processes are closely related to motivation: emotions are conditioned by motives, but in turn some of the acquired motives were originally emotions.

Keywords: motivation, emotion, emotional intelligence, aptitude, ability.

Conceptualizarea inteligenței emoționale a apărut relativ recent în discuțiile cercetătorilor. Însă inteligența emoțională a fost cercetată cu mult timp înainte, dar sub alte denumiri. În anii '20, Edward Thorndike prezenta un concept numit de el „inteligență socială”. După o perioadă de timp, David Wechsler, unul dintre părinții testelor de IQ, atestă importanța „factorilor emoționali” [21, p.15].

În anii '40, Wechsler pune un mare accent pe capacitățile „afective”, pe „inteligența socială și emoțională”, care, conform lui, este importantă în formarea unei imagini complete. El își susține ideile într-un ziar mai puțin amintit, fiind un susținător al includerii „aspectelor non-intelectuale ale inteligenței generale” în toate măsurătorile complete. Datorită faptului că acești factori nu s-au bucurat de importanța cuvenită la momentul respective, nu au fost „incluși în testele IQ ale lui Wechsler” [21, p. 15].

În 1948, R. W. Leeper, un alt cercetător american, a susținut ideea, „gândului emoțional”, considerându-se că avea o contribuție la „gândul logic”. În ultimii 30 de ani, un număr restrâns de psihologi au continuat pe acest trend. O excepție de la regulă a făcut-o Albert Ellis în 1955, aceasta fiind cunoscută sub numele de „terapie relațional-emoțională”. Ea se bazează pe concepția că „oamenii trebuie să învețe să-și examineze emoțiile într-o manieră logică” [21, p 16]. Conform lui Stein și Book, Dr Reuven Bar-On a avut una dintre cele dintâi constatări cu privire la inteligența emoțională în anul 1980. Bar-On a numit „coeficientul emoțional” (EQ) și a creat un instrument care să măsoare aptitudinile „cognitive și raționale” [21, p. 16].

Mayer și Salovey (1990) actualizează definiția dată inteligenței emoționale. Astfel, într-una dintre primele noastre definiții, inteligența emoțională a fost definită drept „capacitatea

de a controla propriile sentimente și sentimentele celorlalți, capacitatea de a face diferența dintre ele, precum și folosirea acestor informații pentru ghidarea propriului mod de gândire și a propriilor acțiuni.” [6, p.189]

În 1990, Peter Salovey de la Universitatea din Yale și John (Jack) Mayer de la Universitatea din New Hampshire au inițiat programe de cercetare experimentale și au definit în mod formal termenul de „inteligență emoțională”. Continuând în aceeași direcție cu profesorul Gardner și dezvoltând conceptele propuse de acesta, Salovey și Mayer, împreună cu David Caruso, au elaborat un alt test de evaluare emoțională (Mayer et al, 2016).

Norbert Sillamy, în dicționarul de psihologie, definește inteligența emoțională ca fiind aptitudinea de a înțelege relațiile care există între elementele unei situații și de a te adapta în așa fel, încât să-ți realizezi propriile scopuri [20, p.161].

Un alt autor important pentru teoretizările inteligenței emoționale este Daniel Goleman, autor al unei cărți importante în domeniu, și anume „Inteligența emoțională” (1995). Inteligența emoțională desemnează acea capacitate a unei persoane de a conștientiza, identifica și gestiona propriile emoții în anumite contexte în scopul obținerii unei bune relaționări cu ceilalți atât în plan personal, cât și profesional. Ea se materializează prin controlul reacțiilor și al manifestărilor, conturându-se astfel o comportare abilă, care facilitează obținerea unor rezultate care se află în concordanță cu propriile așteptări.

Cartea *Inteligența Emoțională* a lui Daniel Goleman, devenită în scurt timp best-seller, este cea care a popularizat conceptual de inteligență emoțională. Inteligența emoțională este definită, și pe bună dreptate, ca fiind cheia succesului în viață.

Astfel, el definește inteligența emoțională ca fiind „capacitatea de a fi în stare să se motiveze și să persevereze în fața frustrărilor; de a-și stăpâni impulsurile și de a amâna satisfacțiile; de a-și regla stările de spirit și de a împiedica necazurile să-i întunece gândirea; de a fi stăruitor și de a spera” [5, p. 77].

Studiile arătau că IQ-ul unei persoane erau relevante pentru capacitățile sale intelectuale, dar inteligența emoțională a venit rapid din urmă și a răsturnat acest mit. Multe persoane cu IQ ridicat sunt chiar depășite de altele cu un coeficient mai scăzut, în plan profesional.

Aici apar următoarele întrebări:

- De ce unii oameni cu IQ ridicat eșuează?
- De ce unele persoane cu IQ mediu sau scăzut reușesc în tot ceea ce-și propun?

Pentru aceste două întrebări nu poate fi decât un răspuns: totul depinde de cum își folosesc inteligența emoțională.

Oamenii cu multe cunoștințe, idei inteligente nu reușesc să-și controleze emoțiile, sentimentele și întâmpină dificultăți în a-și lega prietenii sau a-și face o carieră profesională de invidiat. Pe când cei care știu când, cum și unde să acționeze pentru a-și pune aptitudinile intelectuale în valoare.

Concluzia, la care a ajuns Goleman în urma unui cercetări efectuate pe mii de bărbați și femei, făcând referire la inteligența emoțională, este că nici femeile nu sunt mai deștepte decât bărbații și nici bărbații nu sunt mai presus decât femeile: fiecare profil personal puncte forte dar și slabe. Inteligența emoțională se dezvoltă /cultivă pe tot parcursul vieții.

Cele cinci elemente component ale inteligenței emoționale sunt:

- recunoașterea propriilor emoții;
- dirijarea emoțiilor;
- scopul direcționării emoțiilor;
- empatia;
- talentul de a clădi relații pozitive interpersonale.

„Abilitatea de a genera emoții poate facilita gândirea, în sensul că anticiparea modului în care s-ar simți un individ în anumite situații poate să îl ajute în luarea deciziilor, în orientarea comportamentului într-o direcție sau alta” [11, p.144]

Educația reprezintă un proces deosebit de complex și profund. Copiii au nevoie de un mediu educațional pozitiv, care să le ofere numeroase oportunități de dezvoltare.

Educația bazată pe inteligența emoțională este mult mai benefică pentru copii pe termen lung, ajutându-i să-și dezvolte o imagine de sine pozitivă, să aibă mai multă încredere în sine, să fie mai asertivi și mai independenți, mai conștiincioși și mai responsabili, să fie mai flexibili în procesul de adaptare în mediul social de care aparțin, să fie optimiști și fericiți, să creeze și să mențină relații interpersonale armonioase cu semenii lor, să comunice empatic, să învețe să-și gestioneze conflictele, respectiv, să își dezvolte abilitățile de lucru în echipă.

Datorită dezvoltării generale a copilului, a diversificării relațiilor cu mediul, viața interioară a lui suportă noi dimensiuni psihice. Copilul posedă o diversitate de emoții și sentimente, a căror manifestare progresivă este datorată în mare parte trecerii din planul grupului restrâns al familiei la colectivitatea preșcolară.

Reacțiile psihice ale copilului, la tot ce este nou în viața lui, presupune și implicare afectivă, care se manifestă pregnant prin reacții diferite, în momente diferite. Ambiguitatea situațiilor îi provoacă neliniște, fapt ce explică trecerea rapidă de la o stare afectivă la alta.

Manifestările comportamentale vor scădea în intensitate în timp și vor avea ca rezultat adaptarea lui și schimbarea comportamentului, datorită stăpânirii de sine, educației și socializării. Există o legătură strânsă între procesele afective și motivație: emoțiile sunt condiționate de motive, dar unele dintre motivele dobândite au fost la origine emoții.

Autocontrolul emoțional va fi posibil în momentul când copilul va conștientiza propria motivare, care îi va canaliza emoțiile în beneficiul împlinirii scopului propus.

Motivația este un factor important de susținere și educație a voinței, e necesar să-i insuflăm motivații puternice, îndeosebi din cele cu valoare socială. Desfășurarea activităților din instituțiile de învățământ trebuie să aibă la temelie motive care se întăresc reciproc, iar stabilirea și ordinea lor constituie condiția principală a formării personalității copilului.

Activitatea „este izvorul unor importante satisfacții pentru copii, de aici valoarea educativă a întreținerii acestui interes”. Impactul la nivelul motivației se manifestă „prin stimularea și creșterea motivației intrinseci, pentru realizarea de sine și reducerea trebuințelor compensatorii, a motivației normative, a agresivității și a anxietății.” [9, p.115].

În procesul de socializare a copilului la sistemul de comportamente pe care colectivitatea le impune și care exprimă valori și norme socio-culturale dominante se constituie treptat imaginea de sine.

Principalele dominante motivaționale la această vârstă sunt: interesul pentru joc, interesele pentru cunoaștere, interesul pentru activitatea eficientă. Motivul jocului pentru copil reprezintă o stare de necesitate ca atare. Prin joc copilul își manifestă nevoia de explorare. Motivul de a cerceta este foarte puternic și susține activitatea de creație.

Acțiunile jocului sunt subordonate motivației ludice. Motivul declanșează sau oprește jocul, îl orientează și dă sens acțiunii, de asemenea, susține energic comportamentul și tonusul necesar copilului.

Schimbările care apar în plan afectiv-motivațional corelează cu schimbările la nivel cognitiv și volitiv. Cele două stiluri interacționează și produc o legătură strânsă între logica gândirii și logica afectivității, ca o condiție a intuiției soluțiilor noi și originale.

Motivele la vârsta preșcolară mică nu sunt conștientizate și ierarhizate, ceea ce determină modificări esențiale pe parcursul desfășurării acțiunii. Atunci când motivele sunt supuse procesului de ierarhizare și când motivația îl susține, copilul poate obține performanțe și în acțiuni de care nu sunt atrași. Aici, motivația poate fi întărită și prin acordarea unor beneficii.

Imaginile de sine dezvoltate deficitar pot crea probleme în relaționarea cu cei din anturajul lor, copiii putând dezvolta comportamente de evitare, în locul celor de interacțiune și cooperare, sentimente de non-valoare și de vină. Dezvoltarea unei imagini de sine cu efect pozitiv asupra devenirii personalității copilului poate fi realizabilă dacă:

- îl ajutăm să se dezvolte în ritmul propriu;
- îl ajutăm să se cunoască, să se accepte și să se prețuiască pe sine;
- îl ajutăm să-și cunoască, să identifice calitățile și defectele și să le aprecieze just;
- își cunoaște calitățile, de care trebuie să fie mândru;
- cunoaște deosebirile sale față de ceilalți (conștientizează diferențele);
- manifestă atitudine față de interesele sale;
- își formează o atitudine pozitivă față de sine.

BIBLIOGRAFIE

1. Bar-On, R., Parker, D.A., Manual de inteligență emoțională, București, Ed Curte Veche, 2011, 504 p. ISBN 978-973-669-974-0.
2. Bharwaney, G., *Reziliența emoțională*, București, Ed Polirom 2020, 292 p. ISBN 978-973-46-8188-4
3. Cosnier, J., *Introducere în psihologia emoțiilor și a sentimentelor*, București, Ed Polirom, 2007, 198 p. ISBN: 978-973-46-0681-8
4. Elias, M., Tobias, S., Friedlander, B. *Inteligența emoțională în educația copiilor*. București, Ed Curtea Veche, 2011, 272 p. ISBN 9789736698347
5. Goleman, D. *Inteligența emoțională*. București, Ed. Curtea Veche, 2018, 536 p. 978-606-44-0072-7
6. Mayer J.D., Salovey P. Emotional intelligence. In: Imagination Cognition and Personality, 1990, vol. 9, Issue 3, p. 185-211. ISSN 276-2366
7. Pătrașcu D.A., Tocan .M. (coord.) *Copii fericiți – adulți de succes*.
8. *Inteligența emoțională se învață*, Ghid metodologic de bune practice, Ed. Sfântul Ioan, 2017, 218 p. ISBN 978-606-8860-46-6
9. Postelnicu, Constantin, *Fundamentele didacticii școlare*, București, Editura Aramis, 2000, 368 p. ISBN: 973-8066-45-x
10. Popescu-Neveanu, Paul . Psihologie, Manual pentru clasa a X-a școli normale și licee, București: Editura Didactica și Pedagogica, p.224
11. Radu, Gh., *Introducere în psihopedagogia școlărilor cu handicap*, București, Editura Pro-Humanitate, 2000, p. 230, ISBN 973-97313-6-8
12. Roco, M., Creativitate și inteligență emoțională, Iași, Ed Polirom, 2001, 246 p. ISBN 973-683-654-1
13. Roșca, M., *Psihologia deficiențelor mintale*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2017, p.250 .
14. Sacaliuc N., *Dezvoltarea socio-emoțională a preșcolărilor*, Suport de curs. Bălți, 2019, 70 p.
15. Sălăvăstru, D., *Psihologia educației*, Editura Polirom, Iași, 2004, 288 p, ISBN 978-973 -681-553-9
16. Stănculescu, E. *Stimularea inteligenței emoționale a copiilor*. In: *Psihologia copilului modern*. G. Pânișoară (coord). Iași: Ed. Polirom, 2011. ISBN 978-973-46-2126-2.
17. Radu, Gh., *Introducere în psihopedagogia școlărilor cu handicap*, E București, Editura Pro-Humanitate, 2002, 230 p, ISBN: 973-99024-8-0.
18. Yeung R. *Dezvoltarea inteligenței emoționale*, București, Ed. Meteor Press, 2012, 143 p. ISBN 978-973-728-495-2.
19. Neacșu, I, Suditu. M . *Educația emoțional-afectivă*, București, Ed.Polirom 2020, 212 p. ISBN: 978-973-46-8334-5
20. Shapiro, L. E. (2012). *Inteligența emoțională a copiilor. Jocuri și recomandări pentru*

- un EQ ridicat*. Traducere de Paul Aneci și Andra Hâncu. Iași, Editura Polirom, 2016, 389 p, ISBN: 978-973-46-6119-0.
21. Sillamy, N. Dicționar de psihologie. București, Ed Univers Enciclopedic, 1996, 349.p
 22. Stein, J. S., Book E.H, .Forța inteligenței emoționale, București, Ed Allfa 2003, 278 p. ISBN: 973-8457-21-1.
 23. Taylor, G. J., & Baagby, M. *Manual de inteligență emoțională. Teorie, dezvoltare, evaluare și aplicații în viața de familie și la locul de muncă*, București, Curtea Veche, 2011, 508 p, ISBN: 978-973-66-9974-0
 24. Zazzo, R., *Debitățile mintale*, Traducere de Sergiu Ștefănescu- Prodanovici și Florina Nicolescu Editura Didactică și Pedagogică, București, 1979, 475p.